

Vergaderjaar 2024–2025

36 600 IV

Vaststelling van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H) voor het jaar 2025

Nr. 73

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 september 2025

Dit kabinet maakt zich hard voor goed bestuur en een sterke rechtsstaat in zowel het Europees als het Caribisch deel van Nederland. Voor Caribisch Nederland informeer ik u hierbij over de Agenda Goed Bestuur die ziet op de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba en die bestaat uit drie prioriteiten:

1. Het versterken van de overheden en de verbetering van dienstverlening aan burgers en bedrijven.
2. Het versterken van instituties en het realiseren van adequate wettelijke kaders en toezicht.
3. De aanpak van integriteitsschendingen en het vergroten van de weerbaarheid van de rechtsstaat.

Vanuit een gedeeld verleden maken Bonaire, Sint Eustatius en Saba als eilanden met de status van openbaar lichaam, elk met hun eigen identiteit en unieke kenmerken, een gelijkwaardig onderdeel uit van Nederland. Ook in Caribisch Nederland moeten inwoners kunnen rekenen op een goed presterende en integere overheid in een rechtsstaat waar de wet wordt uitgevoerd, gerespecteerd en gehandhaafd, in een samenleving waarin inwoners zich kunnen uitspreken en de overheid zich in haar handelen responsief toont voor de belangen en zorgen van de burger. Bij goed bestuur hoort ook een functionerend stelsel van controle en tegenwicht («*checks and balances*»). Zo hoort de overheid verantwoording af te leggen over haar handelen en uit eigen beweging besluiten bekend te maken, dient het bestuur gecontroleerd te worden door volksvertegenwoordigers en moeten er voldoende mogelijkheden zijn voor burgers, maatschappelijke organisaties en ondernemers tot inspraak over het handelen van de overheid. Deze kernelementen van goed bestuur¹ zijn vereisten voor het welzijn en welvaart van inwoners. Bonaire, Sint

¹ Wegingskader goed openbaar bestuur. Raad voor het Openbaar Bestuur. 5 december 2023.

Eustatius en Saba kennen hierbij een eigen context die vraagt om maatwerk, passend bij uitdagingen waar de eilandsbesturen, inwoners en ondernemers mee te maken hebben.

In deze Kamerbrief geef ik weer op welke wijze ik, in nauwe samenwerking met de eilandsbesturen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba, in de komende periode werk aan goed bestuur in Caribisch Nederland, wat hierbij de inzet is en welke mijlpalen en resultaten hierbij horen. Hierbij is het overkoepelende doel om in te zetten op een goed presterende, integere en weerbare overheid. In Caribisch Nederland is sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de Rijksoverheid en de besturen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba op het gebied van goed bestuur. De verantwoordelijkheid voor het stelsel ligt bij de Rijksoverheid, terwijl de besturen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba op lokaal niveau hun eigen verantwoordelijkheid dragen. Desalniettemin ben ik ervan overtuigd dat verbetering voortkomt uit een aanpak waarin de Rijksoverheid en eilandsbesturen in partnerschap met elkaar samenwerken aan het bevorderen van goed bestuur.

Uit mijn gesprekken met de bestuurders van de eilanden blijkt dat de noodzaak en ambitie om te werken aan goed bestuur op Bonaire, Sint Eustatius en Saba wordt erkend en gedragen. Onder leiding van de gezaghebbers van Bonaire, Sint Eustatius en Saba werkt elk eiland aan de uitvoering van een eilandelijke aanpak versterking goed bestuur die aansluit op de bestuurlijke opgaven van het eiland. Deze meerjarige programma's zijn gericht op het bevorderen van een cultuur van goed bestuur binnen de openbare lichamen en bieden ruimte om de ambities van het eiland en deze agenda Goed Bestuur te vertalen in concrete stappen die aansluiten op de lokale behoeftes. Daarnaast hebben de eilanden de afgelopen stappen gezet om integriteitsbureaus op te zetten en worden concrete maatregelen genomen voor het verbeteren van het financieel beheer, inclusief de vaststelling en verantwoording van begrotingen.

Probleemanalyse

Het openbaar bestuur in Caribisch Nederland wordt onder andere gekenmerkt door kleinschaligheid.² Dit heeft voor- en nadelen voor het functioneren van het bestuur. Zo staat het bestuur dicht bij de burger en kent het bestuur een grote mate van responsiviteit. Tegelijkertijd hebben bestuurders en ambtenaren hierdoor te maken met specifieke uitdagingen, omdat het om eilanden gaat met grote complexiteit in taken en opgaven tegenover een relatief beperkte schaal. Waar het gaat om capaciteit en (financiële) toerusting zijn de omstandigheden niet altijd vergelijkbaar met die in Europees Nederland. Op Bonaire, Sint Eustatius en Saba doen zich kwetsbaarheden voor op het terrein van goed bestuur. Voorbeelden hiervan zijn het oneigenlijk gebruik van bevoegdheden, het gebrek aan capaciteit³ en slagkracht van overheidsinstanties en de positionering van (democratische) instituties en toezichtorganen. Uit het WODC-rapport naar ambtelijk-bestuurlijke integriteit in Caribisch Nederland blijkt dat integriteitsschendingen in de zin van strafbare feiten en/of formele ambtsmisdrijven nauwelijks gesignaleerd worden in

² Veenendaal, W.P. (2025). Op voet van gelijkwaardigheid? Schaal en democratie in de Koninkrijksrelaties. 10 maart 2025.

³ In een recente Kamerbrief ben ik reeds ingegaan op het probleem van beperkte uitvoeringscapaciteit en de diverse ondersteuningsarrangement die mijn ministerie hiervoor heeft ontwikkeld. Zie Kamerstukken 2024/2025, 36 600 IV, nr. 70.

Caribisch Nederland. Integriteitsschendingen waarbij oneigenlijk gebruik gemaakt wordt van bevoegdheden komt vermoedelijk wel veel voor.⁴

Verder ontbreken op Bonaire, Sint Eustatius en Saba nog essentiële wettelijke kaders op het gebied van goed bestuur en integriteit, die in Europees Nederland wel van toepassing zijn. Zo zijn de algemene beginselen van behoorlijk bestuur momenteel nog niet gecodificeerd en zijn niet alle procedurele waarborgen uit het Europees Nederlandse bestuursrecht van kracht. Dit heeft te maken met de periode van legislatieve terughoudendheid tussen 2010 en 2019, voorafgaand aan het uitgangspunt van het principe van «comply or explain». Bonaire, Sint Eustatius en Saba hebben in het verleden de Rijksoverheid ook verzocht om in een aantal van deze wettelijke kaders te voorzien. In de praktijk zien we dat de verschillende problematieken sterk met elkaar verweven zijn. Dit vraagt om een samenhangende aanpak. Met de Agenda Goed Bestuur Caribisch Nederland geef ik samen met de eilanden een belangrijke impuls aan het verder bevorderen van goed bestuur, voortbouwend op de inspanningen van de afgelopen periode. Uw Kamer zal nog separaat worden geïnformeerd over de inzet voor goed bestuur en de samenwerking in het kader van de verstevigde aanpak ondermijning met Aruba, Curaçao en Sint Maarten, rekening houdend met de door uw Kamer aangenomen motie.⁵

Agenda Goed Bestuur Caribisch Nederland

De agenda bevat de inzet van dit kabinet op de volgende drie prioriteiten:

1. Het versterken van de overheden en de verbetering van dienstverlening aan burgers en bedrijven.

Een kenmerk van goed bestuur is de mate waarin overheden in staat zijn resultaten te boeken op vitale publieke functies. Het versterken van de bestuurs- en uitvoeringskracht van de eilandsbesturen en hun ambtelijke organisaties zorgt ervoor dat burgers en bedrijven beter en sneller kunnen worden geholpen. Digitalisering draagt hieraan bij, en versterkt daarnaast de doelmatigheid en betrouwbaarheid van de overheid. Voorbeelden van acties en mijlpalen op dit gebied zijn:

- Onder leiding van de gezaghebbers is elk eiland bezig met een eilandelijke aanpak goed bestuur, ondersteund met financiële middelen van mijn ministerie. De eilandelijke plannen sluiten aan op de bestuurlijke opgaven van het eiland en bieden ruimte om de ambities van het eiland en deze agenda te vertalen in concrete stappen die aansluiten op de lokale behoeftes.
- Begin volgend jaar kom ik tevens met een Aansluitplan Publieke Dienstverlening en Digitalisering, om de publieke dienstverlening op een volwaardig niveau te krijgen. Hierin zal ik de motie-Ceder betrekken.⁶ Hierop vooruitlopend krijgen de inwoners van Bonaire, Sint Eustatius en Saba dit jaar de beschikking over het Burger Service Nummer (BSN) en kunnen de eilanden aansluiten op DigiD.
- Openbaarheid en transparantie zijn belangrijk voor goed bestuur. Bekendmaking van overheidsbesluiten van de openbare lichamen is tevens van belang voor de rechtszekerheid. Ik werk daarom aan het

⁴ DSP-groep (2023). Ambtelijk-bestuurlijke integriteit in Caribisch Nederland. 14 december 2023. Uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC). Pagina 108.

⁵ Kamerstukken II 2024/25, 36 600 IV, nr. 45.

⁶ Kamerstukken II, 2024–25, 36 639, nr. 13.

versterken van de kaders voor bekendmaking, openbaarmaking en hergebruik van overheidsinformatie op Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

2. Het versterken van instituties en het realiseren van adequate wettelijke kaders en toezicht.

Goed bestuur betekent dat het eilandsbestuur in staat is de autonome opgaven aan te pakken en de medebewindstaken uit te voeren, en kenmerkt zich door voldoende zelfcorrigerend vermogen met sterke instituties, toereikende wetgeving en passend toezicht. Een aantal acties en mijlpalen op dit gebied zijn:

- Op Bonaire, Sint Eustatius en Saba worden wettelijke kaders versterkt, met als uitgangspunt het principe van «comply or explain». Voorbeelden hiervan zijn de voorbereidingen voor een Algemene Wet Bestuursrecht BES en het creëren van een wettelijke basis voor een Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) in Caribisch Nederland, waarbij de Europees Nederlandse Wet Bibob als uitgangspunt dient.
- Verder wordt verkend wat nodig is om op Bonaire, Sint Eustatius en Saba de wet en regelgeving ten aanzien van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor milieu, bouwen en natuur op orde te brengen.
- Ook wordt gewerkt aan het versterken van instituties zoals de rekenkamers, het bevorderen van democratische bewustzijn en participatie middels burgerschapsonderwijs en wordt in samenwerking met de beroepsverenigingen⁷ bijgedragen aan de professionalisering van de politieke gezagdragers⁸, de eilandsecretarissen en eilandgriffiers.

3. De aanpak van integriteitsschendingen en het vergroten van de weerbaarheid van de rechtsstaat.

In samenwerking met de openbare lichamen wordt gewerkt aan een effectieve aanpak van integriteitsschendingen en corruptie. Er wordt onder andere gewerkt aan de volgende mijlpalen en resultaten:

- Bonaire, Sint Eustatius en Saba voeren een gezamenlijk pakket aan maatregelen om het integriteitsbeleid verder te ontwikkelen, waarmee integriteitsschendingen kunnen worden voorkomen.⁹
- Een voorbeeld hiervan is het aanscherpen van kwetsbare procedures binnen de openbare lichamen, zoals die van inkoop- en aanbesteding. Een ander voorbeeld is dat op dit moment onderzocht wordt hoe melders van integriteitsschendingen (waaronder klokkenluiders) beter beschermd kunnen worden.
- Daarnaast zullen Bonaire, Sint Eustatius en Saba aansluiten bij de Monitor Integriteit en Veiligheid. Momenteel wordt hier een verkenning voor uitgevoerd waarbij de wensen en behoeften van de openbare lichamen in kaart worden gebracht. De monitor zoals die nu in Europees Nederland wordt uitgevoerd geeft elke twee jaar middels gesprekken en enquêtes inzicht in de mate waarin politieke ambtsdragers en medewerkers in het openbaar bestuur te maken krijgen met agressie en intimidatie. Tevens geeft de monitor inzicht in de mate waarin zij zich bewust zijn van de geldende integriteitsregels en hoe zij aankijken tegen de naleving van deze regels.

⁷ Het Nederlands Genootschap van Burgemeesters, de Wethoudersvereniging, de Vereniging voor Raadsleden, de Vereniging van Griffiers en de Vereniging van Gemeentesecretarissen.

⁸ De gezaghebbers, eilangedeputeerden en eilandsraadsleden van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

⁹ Kamerstukken II 2024/25, 36600-IV-36.

Werken aan het verbeteren van het bestuur vergt een lange adem. Tegelijkertijd is het van belang om toe te werken naar een concreet perspectief. Daarom formuleert het kabinet duidelijke mijlpalen en monitort het kabinet de voortgang. In de bijlage vindt u de mijlpalen en projecten die onder de Agenda Goed Bestuur Caribisch Nederland vallen. Uw Kamer zal periodiek worden geïnformeerd over de voortgang.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
E. van Marum